



'Kijk vanuit behoefte kip, niet mens'

Hoe meten we kippengeluk? Wageningse onderzoeker Ingrid de Jong houdt zich er dagelijks mee bezig. Zij en haar projectteam onderzoeken dierenwelzijn en diergezondheid bij pluimvee.

DOOR KIRSTEN GRAUMANS

An onderzoeksprojecten de laatste jaren geen gebrek, zo vertelt Ingrid de Jong op een locatie van Wageningen UR. Tegenwoordig willen we niet alleen weten dat een kip vrij is van bijvoorbeeld verwondingen en honger en dorst, maar ook of zij daadwerkelijk positieve emoties heeft zoals blijdschap en geluk, zo vertelt ze.

In hoeverre is dierenwelzijn synoniem aan diergezondheid?

"Goede gezondheid is een voorwaarde voor goed dierenwelzijn. Maar een dier kan gezond zijn en nog niet de mogelijkheid hebben om natuurlijk gedrag uit te oefenen. Ik denk dat je welzijn moet zien als paraplu, waar allerlei aspecten onder vallen. Gezondheid is er daar één van."

Hoe meten we dierenwelzijn bij een kip?

"Wij maken heel veel gebruik van de welzijnsmonitor, en verfijnen die steeds. Criteria binnen de welzijnsmonitor zijn naast gezondheid ook comfort – bijvoorbeeld qua temperatuur en rustruimte, maar ook in hoeverre kippen natuurlijk gedrag vertonen, of ze geen honger of dorst hebben en of er geen beschadigingen of verwondingen zijn.

Vroeger keken we vooral naar de afwezigheid van bepaalde aspecten. Een dier mag geen verwonding hebben. Tegenwoordig willen we graag weten of een dier positieve emoties voelt, zoals blijdschap of geluk."

Kun je zien of een kip blij is?

"Kleinschalig wel. Maar het is best lastig om te bepalen hoe we dat onder praktijkomstandigheden, in een groot koppel kunnen meten. Daarvoor moeten we nog technieken ontwikkelen, bijvoorbeeld met behulp van sensoren. Bij kleine groepjes kippen hebben we met een student bijvoorbeeld anticipatie gemeten. We leren de kip iets dat samengaat met een beloning en kijken dan of ze 'voorpret' laat zien. Waar we dan naar zoeken is: als de kip die beloning heeft gehad, waar aan zie je dan dat zij zich prettig voelt? Kan ik dat aflezen aan bepaalde gedragingen, dat er meer samen gedaan wordt of dat ze gaan stofbaden? Daar zijn aanwijzingen voor. Je zoekt ook dingen die we met sensoren kunnen meten. Zoals we voetzoollaesies met camera's in de slachterij meten, zo wil je dit eigenlijk met camera's of andere sensoren in een koppel meten."

Zaken als daglicht in de stal of een buiten-uitloop, doen we die vooral vanuit onze

'Het gaat om: waar heeft de kip behoefte aan, en niet: wat willen wij als mensen'

Profiel

Ingrid de Jong (49) is onderzoeker bij Wageningen Livestock Research en projectleider bij de afdeling dierenwelzijn en diergezondheid. Vanuit die hoedanigheid stuurt ze onderzoeksprojecten aan en doet ze onderzoek naar (het verbeteren van) welzijn bij pluimvee. Met een multidisciplinair team worden de complexe vraagstukken vanuit verschillende expertises aangepakt, zoals ethologie, gezondheid, sensortechnologie, wiskundige modellen en systeemontwikkeling.



menselijke behoeften of wordt de kip hier ook echt beter van?

"Ik denk dat er veel te vaak gedacht wordt vanuit de behoefte van mensen, terwijl je altijd moet kijken vanuit de behoefte van de kip. Daglicht is voor ons prettig. Er zijn aanwezigingen dat oudere kippen hier actiever bij zijn. Maar je hoort ook dat jonge kuikens juist behoefte hebben om uit het felle licht te blijven. Misschien wil het kuiken wel kunnen kiezen. Hetzelfde geldt voor frisse lucht. We zouden dat moeten testen om eerst te kijken: waar ligt de behoefte van die kuikens precies."

Is dat onvoldoende gedaan?

"Ik denk dat er weleens te snel keuzes gemaakt worden vanuit menselijke perceptie. Met name rondom daglicht en uitloop. Een uitloop biedt voordelen: het biedt de kip keuzemogelijkheden. De kip heeft variatie in ondergrond, in daglicht en in beschutting. Maar er zitten ook nadelen aan. Je kunt bijvoorbeeld de voordelen van de uitloop ook binnen nabootsen. Met een aantal aspecten is dat lastiger, zoals wind en frisse lucht. Maar het gaat om: waar heeft de kip behoefte aan, en niet: wat willen wij als mensen."

Zijn de ontwikkelingen rondom dierenwelzijn in de pluimveehouderij dan te snel gegaan?

"Ik denk dat het goed is om dingen te onderzoeken, en het effect te meten. Een soort 'try out'-stadium, om te kijken of het daadwerkelijk bijdraagt wat we denken dat het zal bijdragen. Het gevaar is dat we anders zaken toevoegen die eigenlijk niet goed zijn. Ik denk dat we daar soms inderdaad te snel in gaan. Ik denk bijvoorbeeld dat daglicht een goede bijdrage kan leveren aan beter welzijn. Maar ik vraag me af of we niet met verschillende ruimtes binnen de stal moeten werken, of dat we hier qua leeftijd op moeten sturen."

Is die ruimte er nog wel, nu er binnen bepaalde concepten geïnvesteerd is op dergelijke maatregelen?

"Rondom verrijking zijn er best veel vragen, daar is ruimte om te kijken wat wel en niet werkt. En misschien moet je wat betreft daglicht denken: ik bied iets aan waar het kuiken onder kan,

FOTOS: KOOS GROENEWOLD





naast dat je ramen geeft. Het is natuurlijk nooit leuk als er iets bijkomt en dit de kosten verhoogt. Maar misschien kan het kuiken met een hoger welzijn ook beter omgaan met uitdagingen in zijn omgeving.”

Het is beter voor de resultaten?

“We weten van onderzoek bij andere diersoorten dat veerkrachtigere dieren beter kunnen omgaan met uitdagingen in hun omgeving. Dat zal zich misschien niet uiten in dat het kuiken nog harder groeit, maar wel dat als er uitdagingen zijn – bijvoorbeeld een infectie – dat ze hier beter mee om kunnen gaan. Misschien zijn veerkrachtigere kippen minder snel van slag als er iets gebeurt, vertonen ze minder pikgedrag of herstellen ze sneller van infecties. Welzijn wordt nu gezien als iets kostenverhogends, maar ik denk niet dat het dit hoeft te zijn.”

Welke welzijnsmaatregelen hebben het meest effect gesorteerd?

“Als je kijkt naar vleeskuikens zijn dat naar ons inzicht: andere genetica, verrijking van de stal, en verlaging van bezetting. Van de omschakeling naar trager groeiende vleeskuikens hebben we veel geleerd. De diversiteit in systemen heeft het denken over dierenwelzijn gestimuleerd. Trager groeiend is een verbetering an sich, je ziet minder risico op welzijnsproblemen bij deze kuikens. Maar sommige vleeskuikenhouders kunnen ook een heel eind komen met het welzijn van reguliere kuikens. We zien in onderzoek grote invloed van individuele bedrijven. Dat kan deels aan de stallen liggen, maar is voor een groot deel ook management. Ook de regelgeving voor voetzoollaesies heeft geleid tot veel aandacht hiervoor. En het verdwijnen van de kooien bij legpluimvee. Ondanks dat ik weet dat dit qua emissie druk geeft, is het toch een heel belangrijke.”

Alleen de traditionele kooi of ook de verrijkte?

“Ik zie kippen het liefst niet in kooisystemen, ook al weet ik dat dit meer emissie geeft. Maar uiteindelijk weegt die lage emissie niet op tegen het belang van bewegingsruimte, keuzevrijheid en de aanwezigheid van strooisel voor het uitvoeren van natuurlijk gedrag.”

Zijn er dingen die gedaan zijn om het dierenwelzijn te verbeteren, maar die we

vanuit het oogpunt van welzijn juist beter niet hadden kunnen doen?

De Jong denkt daar even over na. “Ik vind dat heel lastig. Heb je iets in je hoofd?”

Ik hoor bijvoorbeeld vaak dat het stoppen met snavelbehandelen negatieve consequenties heeft.

“Ik vind dat niet iets wat we terug moeten draaien. Het enige waar ik twijfel bij heb, is stoppen met behandelen van de achterste teennagel bij hanen in de vermeerderingssector. Eigenlijk vind ik dat als je een ingreep moet doen aan dieren, en als je die niet intact kunt houden onder het systeem dat je hebt, dat je je moet afvragen wat je aan je systeem moet aanpassen. Ingrepen zijn een aantasting van de integriteit van het dier.”

Zijn er dingen waarvan je zegt: dat geeft zo'n enorme verbetering van het welzijn, dat móet iedere pluimveehouder doen?

“Dat vind ik lastig. We hebben bijvoorbeeld best positieve effecten gezien van uitkomen in de stal, maar niet dusdanig dat ik zeg: dat móet iedereen gaan doen. Het moet bij je passen. Ik denk dat we veel kunnen leren van de diversiteit in de sector. Ik zie met stappen vooruitgang. Maar aanpassingen moeten ook passen bij de pluimveehouder. Ik kan zeggen: alles moet naar buiten, maar daar kleven ook nadelen aan. De realiteit is vaak complex. Bij kuikens kun je de bezetting verlagen, dat is heel positief. Maar daar hoort ook een economisch plaatje bij. Je moet op zoek naar een optimum.”



‘Misschien kan het kuiken met een hoger welzijn beter omgaan met uitdagingen’

‘Ingrepen zijn een aantasting van de integriteit van het dier’